

Στόχος

Οι μαθητές / τριες να παράγουν δικό τους λόγο αφού πρώτα συνειδητοποιήσουν ότι:

- κάθε κείμενο για να είναι κατανοητό πρέπει να είναι ορθά δομημένο
- η ορθή δομή εξαρτάται από τη λογική αλληλουχία, δηλαδή από το λογικό ειρμό των νοημάτων και από τη συνοχή των προτάσεων
- ο ρόλος των διαρθρωτικών / συνδετικών λέξεων στο «χτίσιμο» ενός κειμένου είναι πολύ σημαντικός

Οργάνωση τάξης

Ενιαία ή και ομαδική

Πορεία μαθήματος

1. Ο/Η καθηγητής/τρια διατυπώνει καταρχήν το ερώτημα *τι είναι δομή*. Γράφονται στον πίνακα λέξεις που αφορούν το θέμα και τις οποίες αναφέρουν οι μαθητές/τριες στην προσπάθειά τους να δώσουν έναν ορισμό. Στη συνέχεια συζητούν *που υπάρχει δομή* και ο καθηγητής/τρια θέτει το ερώτημα *αν υπάρχει άραγε δομή και στο γραπτό λόγο και ποιος είναι ο ρόλος της*.
2. Ο/Η καθηγητής/τρια δίνει στους/στις μαθητές/τριες μικρό κείμενο του οποίου η δομή έχει αλλοιωθεί (σελ. 3).
3. Έπειτα ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν το κείμενο και να επισημάνουν τι είναι αυτό που του λείπει.
4. Διαπιστώνουν από κοινού ότι οι προτάσεις δε συνδέονται λογικά μεταξύ τους, ότι δηλ. δεν υπάρχει νοηματική αλληλουχία.
5. Καταλήγουν στο πρώτο σημαντικό συμπέρασμα σχετικά με την οργάνωση και τη δομή του λόγου: ***για να είναι κατανοητό ένα κείμενο πρέπει σ' αυτό να υπάρχει λογική αλληλουχία.***
6. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες καλούνται να αποκαταστήσουν το κείμενο τοποθετώντας τις προτάσεις σε λογική σειρά.
7. Διαβάζεται το κείμενο όπως αποκαταστάθηκε και ο/η καθηγητής/τρια το παρουσιάζει με διαφάνεια (ή με φυλλάδιο) στην τελική του μορφή (σελ. 5/διαφ.1).Επισημαίνεται το γεγονός ότι συγκεκριμένες λέξεις/φράσεις (οι συνδετικές) καθοδήγησαν την προσπάθειά τους να το αποκαταστήσουν.
8. Δίνεται στους/στις μαθητές/τριες οδηγία να συνθέσουν δική τους παράγραφο χρησιμοποιώντας και λέξεις/φράσεις που απομονώνονται από το κείμενο. Κάποιες απ' αυτές παρουσιάζονται με διαφάνεια ή στον πίνακα και αξιολογούνται απ' όλη την τάξη.
9. Έπειτα οι μαθητές/τριες παίρνουν και δεύτερο κείμενο από το οποίο έχουν αφαιρεθεί οι διαρθρωτικές λέξεις που δίνονται στο πλαίσιο. Καλούνται να τις τοποθετήσουν σε κατάλληλη θέση (σελ.4).
10. Αφού ολοκληρώσουν την πιο πάνω εργασία, αξιολογούν τη νέα μορφή του κειμένου όπως προέκυψε και καταλήγουν στο δεύτερο συμπέρασμα σχετικά με την οργάνωση και τη δομή του λόγου: ***οι συνδετικές λέξεις παίζουν σημαντικό ρόλο γιατί χάρη σ' αυτές ένα κείμενο αποκτά συνοχή αφού τα νοήματα δένονται μεταξύ τους και ο λόγος εξελίσσεται ομαλά.***
11. Διαβάζεται το κείμενο συμπληρωμένο και ο/η καθηγητής/τρια το παρουσιάζει με διαφάνεια (ή με φυλλάδιο) στην τελική του μορφή και με τις συνδετικές λέξεις τονισμένες (σελ. 6/ διαφ.2).

12. Επιχειρείται τοποθέτηση των συνδετικών λέξεων και σε άλλα σημεία του κειμένου και ακολουθεί συζήτηση για τη δυναμική που αποκτά ο λόγος ανάλογα με τη θέση των λέξεων μέσα στο κείμενο.
13. Δίνεται στους/στις μαθητές/τριες η άσκηση της σελ. 8 του σχεδίου μαθήματος ή άσκηση συγγραφής παραγράφου/φων με έμφαση στη χρήση των πιο κατάλληλων για κάθε περίπτωση συνδετικών λέξεων/φράσεων, τις οποίες θα υπογραμμίσουν και των οποίων τη λειτουργικότητα θα μπορούν να δικαιολογήσουν προφορικά. Για την άσκηση αυτή καλούνται να αξιοποιήσουν τις διαρθρωτικές/συνδετικές λέξεις που καταγράφονται στη σελ. 7 του σχεδίου μαθήματος.

Μέθοδοι διδασκαλίας

Ατομική, Συνεργατική, Διερευνητική

Μέσα διδασκαλίας

Πίνακας ή και ανακλαστικό διασκόπιο, φυλλάδια με τα κείμενα για τους μαθητές/τριες

ΚΕΙΜΕΝΟ Α΄

Τέλος, η ισοπολιτεία, η αξιοκρατία και ο σεβασμός των ατομικών δικαιωμάτων, στοιχεία που δηλώνουν την ύπαρξη ελευθερίας και δικαιοσύνης. Γιατί, εκτός απ' αυτά, υπάρχουν και άλλα, εξίσου ή και πιο σημαντικά, τα ουσιαστικά γνωρίσματά της, που αποτελούν το βάθος και τα ακλόνητα ερείσματά της. Έπειτα, η υπευθυνότητα, που ταιριάζει σε ελεύθερους πολίτες οι οποίοι ξέρουν όχι μόνο να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, αλλά και να εκπληρώνουν συνειδητά τις υποχρεώσεις τους προς την πολιτεία. Αυτά, βέβαια, είναι τα τυπικά, τα επιφανειακά γνωρίσματά της. Τυπικά, η δημοκρατία βασίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας, στη διάκριση των εξουσιών και στους θεσμούς. Και πρώτα απ' όλα η ελεύθερη διάνοια του πολίτη, που προϋποθέτει γνώση, ορθή κρίση, ελεύθερη σκέψη και έκφραση, γενικότερη πνευματική καλλιέργεια και ευαισθησία για τις αξίες της ζωής.

α) Αφού διαβάσετε το παραπάνω κείμενο καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας.

.....
.....
.....
.....

β) Να προσπαθήσετε να τοποθετήσετε τις προτάσεις με τέτοια σειρά ώστε να επιτυγχάνεται η λογική αλληλουχία.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ΚΕΙΜΕΝΟ Β΄

Στο πλαίσιο σας δίνονται πέντε (5) συνδεδεμένες λέξεις-φράσεις. Να τις εντάξετε μέσα στο κείμενο ώστε να επιτύχετε τη νοηματική συνοχή του.

Λοιπόν, σήμερα, χάρη σ' αυτόν, άρα, ενδεικτικά

Στην τέχνη των αρχαίων Ελλήνων θα βρούμε το λόγο, είτε ως αναλογία και συμμετρία είτε στην έντεχνη μορφή του είτε ακόμη και ως ύμνο προς αυτόν. Αναφέρουμε τη φράση του Οιδίποδα «γνώμη κυρήσας»: που πέτυχα τη λύση του αινίγματος με το μυαλό μου, από τη γνωστή τραγωδία του Σοφοκλή. Ο ορθός λόγος, είναι η μεγάλη προσφορά των αρχαίων Ελλήνων στην ανθρωπότητα. Αναδείχτηκε ο άνθρωπος ως ανυπέβλητη αξία και με αυτόν δημιούργησε επιστήμες και πολιτισμό. Αν και πέρασαν δύομισι χιλιετίες από τότε, ο λόγος του είναι ζωντανός και επίκαιρος. Έθρεψε την ευρωπαϊκή σκέψη, που μυήθηκε και συνέβαλε στην ανάπτυξη του λεγόμενου δυτικού πολιτισμού. Αν αφαιρεθεί ο Λόγος από τα Αρχαία Ελληνικά, τότε τι απομένει;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Τυπικά, η δημοκρατία βασίζεται στην αρχή της πλειοψηφίας, στη διάκριση των εξουσιών και στους θεσμούς. Αυτά, βέβαια, είναι τα τυπικά, τα επιφανειακά γνωρίσματά της. Γιατί, εκτός απ' αυτά, υπάρχουν και άλλα, εξίσου ή και πιο σημαντικά, τα ουσιαστικά γνωρίσματά της, που αποτελούν το βάθος και τα ακλόνητα ερείσματά της. Και πρώτα απ' όλα η ελεύθερη διάνοια του πολίτη, που προϋποθέτει γνώση, ορθή κρίση, ελεύθερη σκέψη και έκφραση, γενικότερη πνευματική καλλιέργεια και ευαισθησία για τις αξίες της ζωής. Έπειτα, η υπευθυνότητα, που ταιριάζει σε ελεύθερους πολίτες οι οποίοι ξέρουν όχι μόνο να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, αλλά και να εκπληρώνουν συνειδητά τις υποχρεώσεις τους προς την πολιτεία. Τέλος, η ισοπολιτεία, η αξιοκρατία και ο σεβασμός των ατομικών δικαιωμάτων, στοιχεία που δηλώνουν την ύπαρξη ελευθερίας και δικαιοσύνης.

Στην τέχνη των αρχαίων Ελλήνων θα βρούμε το λόγο, είτε ως αναλογία και συμμετρία είτε στην έντεχνη μορφή του είτε ακόμη και ως ύμνο προς αυτόν. **Ενδεικτικά** αναφέρουμε τη φράση του Οιδίποδα «γνώμη κυρήσας»: που πέτυχα τη λύση του αινίγματος με το μυαλό μου, από τη γνωστή τραγωδία του Σοφοκλή. Ο ορθός λόγος, **λοιπόν**, είναι η μεγάλη προσφορά των αρχαίων Ελλήνων στην ανθρωπότητα. **Χάρη σ' αυτόν** αναδείχτηκε ο άνθρωπος ως ανυπέβλητη αξία και με αυτόν δημιούργησε επιστήμες και πολιτισμό. **Σήμερα**, αν και πέρασαν δύομισι χιλιετίες από τότε, ο λόγος του είναι ζωντανός και επίκαιρος. Έθρεψε την ευρωπαϊκή σκέψη, που μυήθηκε **σ' αυτόν** και συνέβαλε στην ανάπτυξη του λεγόμενου δυτικού πολιτισμού. **Άρα**, αν αφαιρεθεί ο Λόγος από τα Αρχαία Ελληνικά, τότε τι απομένει;

Ενδεικτικές διαρθρωτικές / συνδετικές λέξεις-φράσεις

Είναι οι λέξεις που συνδέουν μικρότερα ή μεγαλύτερα μέρη του λόγου και δηλώνουν:

Αίτιο – αποτέλεσμα: επειδή, γιατί, διότι, γι' αυτό, για τους πιο πάνω λόγους, λόγω του ότι, ως εκ τούτου, κατά συνέπεια, όπως ήταν αναμενόμενο, ως αποτέλεσμα, ως επακόλουθο, επομένως, αφού-τότε κ.ά.

Αντίθεση – εναντίωση: αντίθετα όμως, εν αντιθέσει, ωστόσο, αλλά, από την άλλη, εξάλλου, αντί τούτου, παρόλο που, αν και, τουναντίον κ.ά.

Επεξήγηση: δηλαδή, με άλλα λόγια, για να γίνω πιο σαφής, διευκρινιστικά κ.ά.

Χρονική σχέση / ακολουθία: αρχικά, καταρχήν, πρώτα-πρώτα, έπειτα, στη συνέχεια, το επόμενο, προηγούμενος, ταυτόχρονα, στο μεταξύ, τελικά, τότε, κ.ά.

Όρο – προϋπόθεση: αν, εκτός αν, σε περίπτωση που, με την προϋπόθεση ότι, λαμβάνοντας υπόψη πως κ.ά.

Βεβαιότητα: αναμφισβήτητα, αναντίρρητα, αναμφίβολα, οπωσδήποτε, πράγματι, είναι ολοφάνερο, είναι κοινή διαπίστωση, είναι γενικά παραδεκτό, γεγονός είναι ότι, είναι κοινός τόπος, δεν αμφισβητεί κανείς κ.ά.

Ομοιότητα / αναλογία: επίσης, στο ίδιο μοτίβο, παράλληλα, αναλογικά, παρόμοια, όπως ακριβώς-έτσι και, κατά τον ίδιο τρόπο, σύμφωνα με τα παραπάνω κ.ά.

Σύγκριση: συγκριτικά με, αντιπαραβάλλοντας, αντιδιαστέλλοντας, αν κρίνει κανείς σε σχέση με κ.τ.λ.

Συμπλήρωση: επιπλέον, εκτός απ' αυτό, επιπρόσθετα, συμπληρωματικά, ακόμα ένα σημείο, όλο και περισσότερο, θα μπορούσε να προσθέσει κανείς, μ' αυτόν τον τρόπο κ.ά.

Έμφαση: πρέπει να τονιστεί, είναι αξιοπρόσεκτο, είναι χαρακτηριστικό ότι, ας μην παραβλέψουμε, ιδιαίτερα σημαντικό είναι, αξιοσημείωτο είναι, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε κ.ά.

Παράδειγμα: για παράδειγμα, χαρακτηριστικό παράδειγμα, λόγου χάρη, ενδεικτικά κ.ά.

Συμπέρασμα: συμπερασματικά, συνοψίζοντας, ανακεφαλαιώνοντας, εν κατακλείδι, άρα λοιπόν, επομένως, συνεπώς, αβίαστα συμπεραίνει κανείς, είναι ευλογοφανές, αποδεικνύεται άρα κ.ά.

Προτροπή: επιβάλλεται, πρέπει, οφείλουμε, είναι υποχρέωση όλων, είναι ευθύνη μας, είναι χρέος μας, για να θεραπεύσουμε κ.ά.

Άσκηση για το σπίτι

Εμπλουτίστε το κείμενο που ακολουθεί με συνδετικές λέξεις.

Η ανάγκη για εκπαίδευση και επιμόρφωση δεν εξαντλείται στους επίσημους θεσμούς. Την ώρα που το διεθνές σκηνικό αλλάζει χάρη κυρίως στην καταλυτική επίδραση των νέων τεχνολογιών (το MIT εδώ και ένα χρόνο διαθέτει όλα τα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών του on line), στην Ελλάδα το εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώνεται από τους αποκλεισμούς. Και η εξέλιξή του, η οποία πυροδοτεί κοινωνικές εντάσεις, διαμορφώνεται γύρω από αυτούς. Μένουν ακάλυπτες μεγάλες μερίδες του πληθυσμού, των οποίων η ανάγκη όταν δεν ικανοποιείται σε χώρες του εξωτερικού βρίσκει διέξοδο σε «μη τυπικές» εκπαιδευτικές μορφές. Ιδιωτικοί και κοινωνικοί, μη κυβερνητικοί φορείς, δημιουργούν εξωθεσμικά προγράμματα σεμιναριακού χαρακτήρα, τα οποία συνδέουν γνωστικά αντικείμενα με ζωντανές κοινωνικές λειτουργίες και στοχεύσεις. Ομαδικά καλλιτεχνικά εργαστήρια, η αγορά του βιβλίου, η γλωσσομάθεια των μεταναστών εργαζομένων, η επιμόρφωση στους υπολογιστές, προγράμματα αμιγώς κοινωνικού χαρακτήρα (π.χ. μαθήματα Ελληνικών) που καλύπτουν τα επείγοντα κενά του συστήματος και προγράμματα υψηλού επιπέδου που απευθύνονται σε όποιον θέλει να αναπτύξει τις ικανότητές του ή να ανοιχτεί σε νέα γνωστικά πεδία (π.χ. ελεύθερο πανεπιστήμιο). Οι χώροι που παρουσιάζουμε αναπληρώνουν κενά της θεσμικής μας εκπαίδευσης και βγάζουν τη γνώση στο δρόμο. Η λίστα είναι ενδεικτική όπως οι τιμές και οι διάρκειες των προγραμμάτων.[...]

Ματθαίος Τσιμιτάκης, *εφ. Η Καθημερινή*, 18-03-07

(διασκευή)